

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBOKWANE/HLAKOLA 2013

MEPUTSO: 80

NAKO: diiri tše 2½

Palomoka ya matlakala a dipotšišo ke 22.

DITAELO LE TSHEDIMOŠO

1. Badišiša ditaelo ka šedi.
2. O kgopelwa go bala letlakala le ka tlhokomelo pele o thoma go araba dipotšišo.
3. O se ke wa leka go bala lephephe ka moka.
4. Lebelela diteng letlakaleng le le latelago gomme o laetše dinomoro tša dipotšišo tša dingwalo tšeo o ithutilego lenyaga.
5. Ka morago ga moo, bala dipotšišo gomme o kgethe tšeo o nyakago go di araba.
6. Lephephe le arotšwe ka DIKAROLO TŠE THARO:

KAROLO YA A:	Theto	(30)
KAROLO YA B:	Padi	(25)
KAROLO YA C:	Papadi/Tiragatšo/Terama	(25)
7. Latela ditaelo tšeo di hwetšwago mathomong a karolo YE NNGWE le YE NNGWE ka kelohlolo.
8. Araba dipotšišo tše TŠE TLHANO:
 - TŠE THARO go tšwa go KAROLO YA A
 - E TEE go KAROLO YA B
 - E TEE go KAROLO YA C
 - Diriša lenaneotekolo
9. Nomora dikarabo tša gago go swana thwi le ka fao dipotšišo di nomorilwego ka gona ka gare ga lephephe la dipotšišo.
10. Thoma karolo YE NNGWE le YE NNGWE letlakaleng le LEFSA.
11. Ngwala ka bothakga le ka mongwalo wa go balega.
12. Botelele bja dikarabo tše telele:

KAROLO YA A:	Mantšu a se fete a 300
KAROLO YA B le C:	Mantšu a se fete a 450
13. Botelele bja dikarabo dipotšišong tše kopana:
Kabo ya meputso e tla šoma bjalo ka tlhahlo ya botelele bja karabo yeo e letetšwego.
14. Nako yeo e ukangwago:

KAROLO YA A:	Metsotso ye 40
KAROLO YA B:	Metsotso ye 55
KAROLO YA C:	Metsotso ye 55

KAROLO YA A: THETO**Direto tseo di bonwego: Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.**

NOMORO YA POTŠIŠO	POTŠIŠO	MEPUTSO	NOMORO YA LETLAKALA
1. <i>Noka' Bophelo</i>	Potšišo ye telele	10	5

GOBA

2. <i>Moratiwa wa ka</i>	Potšišo ya setsopolwa	10	6
--------------------------	-----------------------	----	---

GOBA

3. <i>Matete a Lefase</i>	Potšišo ya setsopolwa	10	7
---------------------------	-----------------------	----	---

GOBA

4. <i>Wa Boraro</i>	Potšišo ya setsopolwa	10	8
---------------------	-----------------------	----	---

LE**Sereto seo se sa bonwago: Araba potšišo E TEE fela.**

5. <i>Mo feng mantsikinyane</i>	Potšišo ye telele	10	9
---------------------------------	-------------------	----	---

GOBA

6. <i>Mo feng mantsikinyane</i>	Potšišo ya setsopolwa	10	9
---------------------------------	-----------------------	----	---

ELA HLOKO: MO KAROLONG YA B le YA C, araba potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa.*KAROLO YA B: PADI****Araba potšišo E TEE fela go tšwa pading ye o e badilego.**

7. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ye telele	25	10
---------------------------	-------------------	----	----

GOBA

8. <i>Lenong la Gauta</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	10
---------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

9. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ye telele	25	12
--------------------------	-------------------	----	----

GOBA

10. <i>Ngwana wa Mobu</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	12
---------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

11. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ye telele	25	14
------------------------	-------------------	----	----

GOBA

12. <i>Lešitaphiri</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	14
------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

13. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ye telele	25	16
-----------------------	-------------------	----	----

GOBA

14. <i>Tlhakoleng</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	16
-----------------------	-----------------------	----	----

KAROLO YA C: PAPADI/TIRAGATŠO/TERAMA**Araba potšišo E TEE fela go tšwa papading ye o e badilego.**

15. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ye telele	25	18
-------------------------------	-------------------	----	----

GOBA

16. <i>Naga ga di etelane</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	18
-------------------------------	-----------------------	----	----

GOBA

17. <i>Lehufa</i>	Potšišo ye telele	25	20
-------------------	-------------------	----	----

GOBA

18. <i>Lehufa</i>	Potšišo ya setsopolwa	25	21
-------------------	-----------------------	----	----

LENANEOTEKOLO/LENANEOTSHWAYOTSHWAYO

Dira leswao la (✓) go lenaneotekolo le le latelago go kgonthišiša ge e ba o lateletše ditaello gabotse.

KAROLO	NOMORO YA DIPOTŠIŠO	PALO YA DIPOTŠIŠO TŠEO DI ARABJAGO	TSHWAYO
A: Theto (Direto tšeo di bonwego.)	1–4	2	
A: Theto (Sereto seo se sa bonwago.)	5–6	1	
B: Padi (Potšišo ye telele goba ya setsopolwa.)	7–14	1	
C: Papadi (Potšišo ye telele goba ya setsopolwa.)	15–18	1	
ELA HLOKO: MO KAROLONG YA B le C, hlokomela gore o arabile potšišo E TEE ye telele le E TEE ya setsopolwa.			

KAROLO YA A: THETO**DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe****DIRETO TŠEO DI BONWEGO:** Araba TŠE PEDI fela.

Araba dipotšišo TŠE PEDI fela.

POTŠIŠO YA 1: POTŠIŠO YE TELELE

Efa kakaretšo ya diteng tša sereto se.

Noka' Bophelo – P Mamogobo

1 Go goloma nokakgolo ke mokgotho moela wa bophelo,
 2 E ela e kutulogile magogodi a kaka mašoredi,
 3 E lopaletše ke moela mohlokamokaotšo,
 4 E tompagana e gogoretša e le moilahlao.
 5 Ela nokakgolo moela' bophelo
 6 Ga geno bogolo lewatle go gona.

7 E ela e kekempetša maphoto a kaka dithabana
 8 Ke maswetheswethe a thethe modulalegonghlege,
 9 Bothopo bodulamamokebe 'a bophelo ga go tsebje
 10 Moka re matsenela maetelana a bongope.
 11 Goloma nokakgolo gae o yago ga se fano
 12 Goloma ga geno bogolo lewatle go gona.

13 E rwaleletše, makgapu a boa ka mariba
 14 E gaša mahwiti, e hlatša e tlogela mašoredi,
 15 E tsholophega e gogolla bogolo e yo tshwa pele,
 16 Ke moela wa noka' bophelo, mametša a etshwa.
 17 Gogola moela mohloka mokgaotšo
 18 Ga geno bogolo lewatle go sa le kgole.

19 Ke noka' bophelo malopolla gohlegohle
 20 E šireletša meedi dithaba tša gana ya šikologa,
 21 E tompagana e tsobella e sobella boyo
 22 Morago botšwa mamokebe 'a bophelo o nanya meetse.
 23 E a ela noka' bophelo morago bothopo ga go boelwe.
 24 Go lebja boelelo ga gabomogolo lewatle.

[Letl. 35]

[10]**GOBA**

POTŠIŠO YA 2: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala ditematheto tše ka kelohloko gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

Moratiwa wa ka – M Bopape le S Ratlabala

- 1 Ka re: 'Botse wa ka!'
- 2 Ka itebala, ka batamela
- 3 Kgauswi ga gagwe.
- 4 Ka tšewa ke madi,
- 5 Ka kwa e ke ke
- 6 Sepelwa ke kese mmeleng,
- 7 E ke ke gogwa ke tšhipi
- 8 Ye e momelwago ke ditšhitswana
- 9 Tše dingwe tše sa bonalego,
- 10 Ya di goga ka magogela.
- 11 Ka mo lebelela,
- 12 A ntebelela.
- 13 Gwa re kgwathi – tuu!
- 14 Ka mo swara,
- 15 A ntshwara,
- 16 Ka mmetha ka molomo.
- 17 Morago ga sebaka,
- 18 Ra boledišana,
- 19 Ra tšhelana ka tšona.
- 20 Ka mo utollela
- 21 Tše di utilwego ke pelo ...

[Letl. 12–13]

- 2.1 Tsopola kelelathalo yeo e laetšago gore sereti se gogwa ke maikutlo a lerato mo temathetong ya pele. (1)
- 2.2 Efa morumokwanophetši wo o bontšhago gore sereti le motho yo a retwago ba dirana se sengwe mo temathetong ya bobedi. (2)
- 2.3 Efa moko wa sereto se. (2)
- 2.4 Ke moya ofe wo o fokago mo ditemathetong tše? Thekga karabo ya gago ka go laetša tirišo ya ditho tša mmele yeo e dirišitšwego mo. (2)
- 2.5 Hlaloša maikutlo a sereti ditemathetong tše. (3)

[10]**GOBA**

POTŠIŠO YA 3: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Bala tematheto ye ka kelohloko gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go e latela.

Matete a Lefase – NS Puleng

- 1 O le bopile O le rata lefase,
- 2 Go lona wa hlomela hlogedi la bophelo,
- 3 Gare ga mahlogedi ka moka a tletše,
- 4 Wa kgetha leo o le bopilego ka swantšho sago,
- 5 Go ba mookamedi wa tšhemo ya Edene,
- 6 Taolo ka moka ya ba atleng tšagwe,
- 7 Ge o mo lebelela wa hwetša a hloka molekane,
- 8 Gobane o le Ramaatla wa mo robatša boroko,
- 9 Wa ntšha kgopo ya gagwe wa e hlomela go Efa,
- 10 Sebe se tlile sa mo laka yena motho,
- 11 Wa mo rakela faseng gaeng la dillo,
- 12 Gore ka kudumela le megokgo,
- 13 A bune seo a se bjetšego,
- 14 Re bjala swiswing re buna pepeneneng.

[Letl. 52]

- 3.1 Tsopola poeletšo ya dinoko mothalotheong wa pele. (1)
- 3.2 Tsopola mothalotheong wo o laetšago gore motho o kgethilwe go ba molaodi wa tšhemo ya Edene. (1)
- 3.3 Mohola wa kgethontšu mothalotheong wa bobedi ke eng? (2)
- 3.4 Efa kakaretšo ya diteng tša sereto se. (4)
- 3.5 Na o dumelelana le mmolelo wo o rego 're bjala swiswing ra buna pepeneneng?' (2)

[10]**GOBA**

POTŠIŠO YA 4: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA

Badišiša ditematheto tša ka tlase gomme o arabe dipotšišo tša go di latela.

Wa Boraro – B Tseke

- 1 O mmagohlomela maphankganya ntšhi sewelamaswing,
- 2 Mmatšhaatšhaa nawana tšhatšha sekopanyadikhutlo,
- 3 Tswiri, nonyana mogaši wa nonwane selo keketla,
- 4 Wa boraro kgagaripane sephušula leago la baagišane.
- 5 Wa boraro, Dolara tše tharo ke bokae?
- 6 Wa boraro, sa bone bophelong ke eng?
- 7 Wa boraro, wa bohlano mojadibe ke mang?
- 8 Wa boraro, ya boselela hlatse ke mang?
- 9 O tshwetše mong-motsana ka didirwa ke mong-motse,
- 10 Wa ngetlela mong-motse a mong-motsana mafokodi,
- 11 Wa khutšo moya go tša bona dipelo wa šwahla,
- 12 Bobedi ka mehla ba utswana ka mesela ya mahlo,
- 13 Boka sa meetse sego ge se bona wa tšhobolo mmatswale.

[Letl. 57]

- 4.1 Na 'Wa boraro' ke mohuta ofe wa sereto? Efa lebaka la karabo ya gago? (1)
- 4.2 Ka boripana akaretša diteng tša ditematheto tša ka godimo. (3)
- 4.3 Na sereti se šupa eng ge se re 'Bobedi ka mehla ba utswana ka mesela ya mahlo'? (2)
- 4.4 Na bohlokwa bja mainagokwa ao a šomišitšwego temathetong ya pele ke bofe? (2)
- 4.5 Na sereti se tsoša maikutlo afe pelong ya mmadi? Fahlela. (2)

[10]**LE**

SERETO SEO SE SA BONWAGO.

Araba potšišo ye telele goba ya setsopolwa.

POTŠIŠO YA 5: POTŠIŠO YE TELELE

Sekaseka sereto se sa ka tlase o hlokometše tirišo ya ditlabela tše di latelago:

- (a) Kgethontšu
- (b) Poeletšo

[10]**Mo feng mantsikinyane – SN Tseke**

- 1 Le a mmona o a ikgoga bothata thekaneng,
- 2 Le a mmona o sehlefetše melongwana,
- 3 Le a mmona o kotimela mahlwana yena yo,
- 4 O lla mala go fahla magotlo ke mootlwa go yena,
- 5 Tshwamare ga a boe nke o swerwe ke letšala.
- 6 Mo feng mantsikinyane o tla šinyalala yena,
- 7 Mo feng hle le tla bona o tla tlenya a tsetsela,
- 8 Le tla bona a kitimela go fahla ona magotlo,
- 9 Le tla bona o tla kgetholla dithola le tšona ditamati
- 10 Le tla bona o tla hlaola ditlhoka mo dijong.
- 11 Ge le mo file le tla bona a tšhabana le marojana,
- 12 Le tla bona a šia go kgatiša makaba a sa a tsebego,
- 13 Le tla bona a thoma kgethologanyo go maaka le nnete,
- 14 Le tla bona a tseba lesego le lesego la go fiša.

[Letl. 10]

GOBA**POTŠIŠO YA 6: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**

Badišiša sereto se sa ka godimo ('Mo feng mantsikinyane') gomme o arabe dipotšišo tša go latela.

- 6.1 Go tšwa temathetong ya 1 tsopola mmolelwana wo o hlalošago gore seretwa se otile. (1)
- 6.2 Efa poeletšathomo/poeletšathomi yeo e tšwelelago temathetong ya 1. (1)
- 6.3 Ka boripana efa moko wa sereto se. (2)
- 6.4 Na lentšu le, 'šinyalala' ke taetšo ya eng go ya ka fao le dirišitšwego ka gona mothalothetong wa 6? (2)
- 6.5 Sereti se dirišitše phapantšho ka katlego temathetong ya mafelelo. Re fe mohlala wa phapantšho o be o e hlaloše. (2)
- 6.6 Utolla maikutlo a gago malebana le sereto se. (2)

[10]**PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30**

KAROLO YA B: PADI

Araba potšišo YE TELELE goba ya SETSOPOLWA. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 7: POTŠIŠO YE TELELE**LENONG LA GAUTA – HDN Bopape**

Sekaseka **dimelo** tša baanegwa ba ba latelago:

- (a) Nnono
- (b) Brenda
- (c) Maleka

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 8: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LENONG LA GAUTA – HDN Bopape****SETSOPOLWA SA A**

'Brenda, mmaneago o bolailwe ... ke ra Mmatšhego o bolailwe.'

Brenda o ile a fetša lebakanyana a rile tuu. Ke be ke mo kwa ge a hemelana mo mogaleng ge a leka go buša moya. Go be go le bonolo go kwa phetolo yeo e tšilego go yena lentšung la gagwe ge a bolela gape motatong. Le be le lapile gape le le makgwakgwa ge a re, 'Mmane? O re mmane o hwile?'

'E, ke nnete Brenda. O hwile,' ka realo ka lentšu la go fola.

'Fela seo se kgonega bjang? O bolailwe kae?' Brenda a realo ka lentšu leo le laetšago go se kgolwe.

'O bolaetšwe ka phapošing ya gagwe,' ka fetola ka boripana.

'O re go diregileng gabotse hee? Nna ga ke kgone go kwešiša. Na o ka se kgone go hlatholla ka botlalo?'

'E sego mo motatong. O tla kwa ditaba ka moka kgapela.'

'O mo ngwakong wa mokgalabje? Ke tle fao?'

'Ke mo ngwakong wa monnamogolo. Ke bona go ka ba kaone ge o ka se tle go fihlela ge maphodisa a tlogile. Ba tlamegile go botšiša dipotšišo tše ntši gomme ga ke tshepe o ka di rata ka ge o sa tsebe selo mme ka go realo o ka se be le thušo. O a tseba gore maphodisa ba bjang.' Ka realo ke leka go hlatholla.

'Ba gona fao? Ke ra maphodisa?' Brenda a botšiša ka lentšu leo le roromelago.

[Letl 43–44]

8.1 Ke pego efe yeo Nnono a e botšago Brenda? (1)

8.2 Na Brenda o tswalana bjang le Mmatšhego? Hlaloša karabo ya gago. (2)

- 8.3 Ke ka lebaka la eng Nnono a ganetša Brenda go ya ngwakong wa monnamogolo? (2)
- 8.4 Ka boripana ahlaahla phekgogo ya kgegeo yeo e tšweletšwago ke setsopolwa se. (2)
- 8.5 Hlatholla moya wo o fokago mo. (2)
- 8.6 Bontšha ka moo polelo ya Brenda go tšwa setsopolweng se e fapanago le semelo sa gagwe. (2)
- 8.7 Na o a dumela gore setsopolwa se se nyalelana le seema sa gore 'polawakemong ga e na lebelo?' (2)

SETSOPOLWA SA B

'Se ntlogele Brenda! Se sepele hle! Ke tla go thuša go rarolla bothata bjo! Ke tla go nyakela diagente tše kaonekaone,' ka realo ke leka go mo rapeletša.

'Aowa! Na wena ga o na mabjoko a go go botša gore re ka se tsoge re ipshinne gape mmogo? Le ge o ka mphološa molaong, seo se thušang ka gore o tseba tšohle tšeo di diregilego le gona ke na le letswalo la ka leo ke swanetšego go phela le lona, le ntlhokiša khutšo ka mehla? O ka se tsoge o ntshwaretše ka gore o ka se tsoge o lebetše taba ye.' Ke be ke ekwa gore Brenda o bolela nnete eupša ke be ke se ka itokišetša go amogela mantšu a gagwe. Ka kgonthe nka se tsoge ke lebetše taba ye sehlogo yeo a e dirilego gomme taba ye e tla no fela e le selabi pelong ya ka seo se ka se tsogego se phumotšwe goba go budulwa ke motho.

'Ke tla go swarela Brenda! Se sepele!' Ka realo ke mo rapela.

'Bjale ke a sepela Nnono. Ke swanetše go sepela. Nako e a ntšhia.'

'Ga o sepele Brenda! O ka se sepele!' Ka realo ke mo thibela ka pele. Ke ile ka notlela lebati gomme ka lokela senotlelo ka morabeng.

[Letl. 189]

- 8.8 Efa sephetho seo se tšerwego ke Brenda morago ga go lemogwa gore ke yena mmolai wa Mmatšhego? (2)
- 8.9 Ke mohuta ofe wa thulano wo o tšwelelago mo? Thekga karabo ya gago ka go tsopola setsopolweng. (2)
- 8.10 Laetša ka fao temana ye e huetšago tlemollo ya lehuto ka gona. (2)
- 8.11 Na setsopolwa se se tswalana bjang le morero wa paditseka ye? (3)
- 8.12 Ke maikutlo afe ao a go aparelago ge o bala setsopolwa se? Fahlela. (3)

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 9: POTŠIŠO YE TELELE**NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**

Sekaseka **dimelo** tša baanegwa ba ba latelago:

- (a) Lahlang
- (b) Phankga
- (c) Mokhura

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 10: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NGWANA WA MOBU – SPP Mminele**

Badišiša ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotsišo tše di di latelago.

SETSOPOLWA SA A

Na go ba le mmotoro ga se yona taetšo ya kakanyo ye e tletšego le tšwelopele ye e dumegago le bohumi bjo bo phethegilego? Ruri madulo a, Lahlang o a dutše ka phošo. Mošomo wa go ba hlogo ya sekolo se ke wa ka, o ntshwanetše. KE WA KA – Tau gare ga Ditau – Ngwana wa mobu wo, gare ga bana ba mobu wo!

'Ge ke be ke sa le maleng a mme, mme o be a fela a monoka mobu go ntiša ka wona. Ge ke belegwa, lentšu la ka la mathomo le kwelwe ke mobu wo, gomme ba ntlhapiša ka meetse ao a elago mobung wo. Ke godišitšwe ke eng ge e se dijo tša mobu wo? Bjale, sekolo se se swanetše go hlhlwa ke mang ge e se ngwana wa mobu wo? Ke mang? Ke NNA.'

'Lahlang ke mofaladi, o tšo kgotlela didiba ga gabo, a šwahla mafao; bjale o itirile kgošana mo Rethuše. Bogoši bjo ke BJA KA! Ka gona, o swanetše go ntšhala morago. Go sego bjalo a nyakišiše tselana ya go ya ga gabo. Ke tla ba hlwela gae Babinatau – Bana ba tau ga re jane re moloko mong.

E ile le megopolo ye metelele kgopana, setlogolwana sa Seoko.

[Letl. 15–16]

- 10.1 Na moanegwa yo a bolelago mo setsopolweng se ke mang? (1)
- 10.2 Tšweletša lebaka leo le dirago gore moanegwa yo a bolele ka tsela ye. (1)
- 10.3 Ka dintlha tše pedi akaretša seo se bolelwago mo setsopolweng se. (2)
- 10.4 Setsopolwa se se tšweletša thulano ya mohuta mang? Otlologa. (2)
- 10.5 Na o dumelelana le kgopolo ya Phankga ya go re boetapele bja sekolo bo swanetše yena e sego Lahlang? Thekga karabo ka lebaka. (3)

SETSOPOLWA SA B

Phankga o dutile hlogo, mogopolo o hlahuna tše a di dirilego maloba kua Phakane. Ke mo go thata go ikgata mehlala. O šikinya hlogo a sa fetše. Leeto la go tloga Phakane ka maoto le lona le mo lapišitše. O maketše ge tatagwe a se a mmotšiša selo ge go esa go fihla ge a eya kerekeng kgapele. O tlelwa ke letšhogo, a be a ikhomotše e sa le yena ka noši ka go re: 'Akg! Ke dirile ke dirile. Le ge a ka nkomanya, ke tla no di tšeiša phefo ka retela. O swanetše go lemoga gore le nna bjale ke monna bjalo ka yena, ke swanetše go ipuša le go iketla ka tokologo.' O kwa letswalo la gagwe le mo kuba mabapi le sehlopha sa baopedi kerekeng, seo lehono se mo hlokago. O ikhomotša ka go re: 'Akg! Le bona ba swanetše go lemoga gore nka se be le bona ka mehla.'

Mogopolo o fofela go bana ba sekolo bao ba ka bego ba mmone ka Labohlano ge a thekesela a etšwa ka ga Mokhura a etla mo gae go tlo tšea sefatanaga gore a late tatagwe ge a gopodišiša tša nako yeo, mogopolo wa gagwe o a hlaelela. O inyatša e le ruri, eupša o ikhomotša ka go re: 'Akg! Ga se nna wa mathomo. Le botatagobona ke ditagwa tša mafelelo.' Ge a sa ile le megopolo, o kwa tatagwe a tsena. O tla itheng?

Mootli o bula lemati la phapoši ya Phankga a iketlile, o itahlela godimo ga setulo seo se lego kgauswi le malao a morwae. Phankga o tsoga ka pela o dula malaong o a ikgonara. Tshetlo e hwile le molodi. Tatagwe yena o bonala a tshwenyegile moyeng.

[Letl. 40–41]

- 10.6 Na Phankga le Morena Mootli ba tswalana bjang? (1)
- 10.7 Laetša ka moo tirišo ya ditho tša mmele e dirišitšwego ka gona go laetša gore Phankga o tšhogile. (2)
- 10.8 Go tšwa mo setsopolweng se, tsopola polelo yeo e šupago gore Phankga o ile a palelwa ke go bolela ge tatagwe a tsena. (1)
- 10.9 Go ya ka tsebo ya gago ya padi ye ke eng seo se dirilego gore Phankga a ikhwetše a le seemong seo a lego go sona? (2)
- 10.10 Ke ka lebaka la eng Morena Mootli a sa botšiša Phankga selo ka nako yeo? (2)
- 10.11 Laetša ka fao tiragalo ye mo setsopolweng se e utollago semelo sa Phankga ka gona. (2)
- 10.12 Na bohlokwa bja tšhomišo ya sekapolelo se, 'o dutile hlogo', se lego mo lefokong la mathomo ke bofe? (2)
- 10.13 Tšweletša kgopolo ya gago mabapi le sephetho seo se tšerwego ke Phankga setsopolweng se. (2)
- 10.14 Tšweletša maikutlo ao a bego a aparetše Morena Mootli nakong ya ge a be a bolela le Phankga. (2)

[25]**GOBA**

POTŠIŠO YA 11: POTŠIŠO YE TELELE**LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Sekaseka **dimelo** tša baanegwa ba ba latelago:

- (a) Tšhwahledi
- (b) Khutšišo
- (c) Mabothe

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 12: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****LEŠITAPHIRI – OK Matsepe**

Badišiša ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotsišo tše di di latelago.

SETSOPOLWA SA A

Kua ga gaboMphoka ke mahlokong a tšeo di dirilwego ngwana wa bona.

Banna ba kgoro ba ile ba mmotšolliša, bannabagolo ba lemoga gore moloi ga a nke a re ke a loya – o tloga a re le sa hlogo ga ke se tsebe etšwe go tsebja e le ruri gore ke yena tlhobabororko ya mafelelo. Mphoka ba mo tseba e le ruri, gobane tša gagwe di hlwa di begwa, di sekwa, di lefša.

E ile bosasa bjo bo latelago, ba roma morongwa go Taudi go iša marape. Aowa, a fihla, a dumediša ya ba taba ye e fedilego, a bega le gore ba gaMpholo ba phophotha ka dikgongwana tše di lego mahlong.

'Le latola bjang, le tle le phophothe bjang?'

'Bana bona ba ka mokgwa woo beng ba rena ...'

'Banna, ditaba tša lena bjale gona di re tlala dimpa, gobane rena re re a di tlogelweng di le ka wona mokgwa woo ...'

'Beng ba rena, bjale hleng go tla fela go le kgerulano makgatheng a rena? Tefo e namola tše ntši ...'

'Aowa, a ke di fetišetše go beng ba tšona, ke se ke ka itshwarela tšona.'

'Kgoši, bana ba gago šeba ba opa legoswi ka mamane a a lego mahlong.'

'Ke bomang?'

'Ke ba gaMpholo mong wa ka.'

'Ba gaMpholo...'

Mokgekolo o ile go kwa tšeo, a thuntšha meši ka dinko, **a bile a kgereša dithaba ka molomo**, ba re ba tloga ba be ba robja ke dihlogo.

[Letl. 25]

12.1 Go tšwa setsopolweng sa ka godimo, tsopola lefoko leo le laetšago gore Mphoka o tlwaetše go dira melato. (1)

12.2 Bontšha ka mo tiragalo ya go phophotha ga ba gaMpholo e tšweletšago tikologo ya setšo ka gona. (1)

- 12.3 Na mahloko ao a dirilwego ke Mphoka ke afe? (2)
- 12.4 Mantšu a a kotofaditšwego a šupa eng ge a dirišitšwe ka tsela ye? (2)
- 12.5 Na tšeo di dirilwego ke Mphoka di amana bjang le leina la padi ye? (3)
- 12.6 Go ya ka wena, a o bona e le tshwanelo gore ba gaMpholo ba ye go phophotha kua ga kgoši Taudi? Šitlela karabo ya gago ka mabaka. (2)
- 12.7 Ge e be e le wena moahlodi, na o be o ka fa Mphoka kotlo ya mohuta mang? (2)

SETSOPOLWA SA B

Ge Taudi a hlokofoala ke ge Tšhwahledi a sa raletše le naga bjalo ka mehla. O ile ge a fihla gae, ya ba ke letšatši leo a bolokilwego ka lona, Kgathola ka ge a be a šetše a boditšwe ke Tšhwahledi ka molomo wa gagwe, a thoma go hloahloega bjalo ka kgogo ye e nyakago go beela, eupša banna ba bangwe ba mmotša gore a se ke a tshwenyega, ga go mang a ka mo kgwathago. Ka yeo nako ke ge a hlathametše gare ga banna kua kgorong, a tšhephile ka tšohle tšela e bego e le tša rragwe, a re ge a kgohlola a tšhelwa ka legoa, a re ge a dula fase goba a ema ka dinao le gona a tšhelwe ka direkto, gobane wa se rete kgoši ya geno o tla reta ya kae kgoši e sego ya geno e le molata? Tšhwahledi le yena o ile ge a fihla a tšhelwa ka legoa, a re go dula fase a tsebišwa ka tlhokofalo ya rragwe gammogo le yoo a mo apotšego morago ga ge a mo felegeditše, gwa ba kwano ya gore bosasa di tla dulelwa gabotse gore go tle go tsebiwe yoo e lego thobelathobela.

La ka moswane le ile ge le hlaba bjalo ka mehla, la re le katoga dithaba banna ba be ba rothela kgorong ka o tee ka babedi, bjalobjalo, go fihlela kgoro e tlala phare. Mola e tlalago, gwa rotoga banna ba lekgotla bao ba letšego ba di duletšego bošego ka moka, ya re ge ba rotoga gwa homolwa kgwathi tsee. Ba ile go dula fase, gwa fela go homotšwe ka gore go tliwe ditabeng tše boima tšeo di swanetšego go sepetšwa ka tshwanelo, go se go bjalo, gona molamo o tla kgaoga hlogo mola lerumo le robegela magetleng a ntshwana' madimabe.

[Letl. 72–73]

- 12.8 Na motho yo a hlokošetšego o tswalana bjang le Tšhwahledi? (1)
- 12.9 Hlaloša magato ao a tšewago ke mohlatlami wa kgoši ge kgoši e hlokofoala? (2)
- 12.10 Hlaloša gore ke eng se se dirilego gore Tšhwahledi a ralale le naga. (2)
- 12.11 Ahlaahla semelo sa Taudi ka dintlha tše pedi. (2)
- 12.12 Na setsopolwa se se tšweletša thulano ya mohuta mang? Fahlela. (2)
- 12.13 Tšweletša maikutlo a gago malebana le maemo a se se tšwelelago mo setsopolweng se. (3)

[25]**GOBA**

POTŠIŠO YA 13: POTŠIŠO YE TELELE**TLHAKOLENG – MD Kekana**

Sekaseka **dimelo** tša baanegwa ba ba latelago:

- (a) Swele
- (b) Maolela
- (c) Mphapa

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 14: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****TLHAKOLENG – MD Kekana****SETSOPOLWA SA A**

Mantšu a moisa yo a ile a thekgwa ke sehlophana seo se bego se dutše kgauswi le yena. Thato go ile gwa phethagala ya bona gomme Swele a kgopelwa go emelela. Ka morago ga go ngunanguna lebakanyana go ile gwa kwala gore yoo ga a ntshe moo pitšong. Gona fao gwa šišinywa gore mosadi wa gagwe a fiwe sebaka. Le yoo gwa thwe ga a bonale. Moisa yola wa go tla ka tšhišinyo ye o ile a bonala a ekwa bose kudu. Yena o be a tsebega ka leina la Mphapa sehlophana sela sa go mo thekga le sona se be se mo thuša go kwa bose. O be a bone yo mongwe wa bona a mo fa letsogo, a dutše a mo phaphatha ka le lengwe ka magetleng. Ditumo le dikakanyo tša bona e be e le gore lapa leo la go bolaiša batho mosepelo le lefišwe. O ka no hwetša le ditshele tša malapa di kitima ka gare ge e le fa. Wena o ra gore ke lethabo la eng mola o kwešiša gore ngwaneno o tlo lefišwa?

O ka no se tshepe ge nka go botša gore moisa yo a kwago bose le bakgotse ke molamo wa yo go thwego ke Swele. Ee, go no fela go e ba bjalo. Gantši batho bao re tswalanago nabo e ba bona ba mathomo go thakgala ge re wela mathateng. Go tswalana ga ke re ga madi goba kgomo fela. Re ka tswalana ka mešomo, mekgatlo, dipapadi goba merero ye mengwe. Ga ešita le moagišane wa gago o tswalane naye. Ke bona batho bao o kopanago le bona ka mehla bona ba. Fela nna ke re a ba thakgale ka gore le rena ge di sa re sepelela gabotse re fela re ba tshediša mahlo. Yo wa lehono yena ga ke mmone phošo. Le ge go thwe o tswalane le Swele bjalo, bobedi ga ba gatelane. Go thwe Swele yoo **o be a swere kgaetšedi ya gagwe bokgoba**. O be a sa mo dumelele go etela ga gabo le ge e ka ba gona go etelwa ke babo. Ntwa ya maisa a e thomile gona moo. A re hutšeng gore e tla fela bjalo ka dilo ka moka.

[Letl. 9–10]

- 14.1 Efa molwantšhwa wa padi ye go tšwa setsopolweng se. (1)
- 14.2 Setsopolwa se, se tšweletša tiragatšo ya setšo. Na go timela ga ngwana go tšo begwa kae? (1)
- 14.3 Bontšha tswalano ya Swele le Mphapa. Hlaloša. (2)
- 14.4 Go ya ka fao o badilego padi ye, go se tle pitšong ga Swele go ile gwa mo hlolela eng? (2)

- 14.5 Na molaotheo wa naga ya geno o reng ka mantšu a a kotofaditšwego? (2)
- 14.6 Laetša ka moo ditiro tša Swele di amanago le morero wa padi ye. (2)
- 14.7 Go ya ka wena, a o bona e le tshwanelo gore Swele a rakwe motseng morago ga go bonwa molato wa go tlaisha mosadi le bana? (2)
- 14.8 Ge o be o le moahlodi o be o ka fa Swele kahlolo ya mohuta mang? (2)

SETSOPOLWA SA B

Swele o ile go kwa mantšu a a mosadi yo a retologa ka bogale bjo bogolo a gopotše go mo fa sehlare seo a se filego Gabariele. Kganthe o fa Gabariele sebaka se sebotse sa go itefeletša. Moisa yo le ge a ka hlwa a ipheletše bjalo, maano a ntwana o nao. Gona mola a bego a feame ntshe o be a khupareditše leswika la go mo dumela ka seatleng. Swele ga sa nka a lemoga selo ka baka la gore o be a sekametše ka letsogong la ngele, lona leo a le tshepilego go feta ditho tša gagwe tša mmele ka moka. Swele o ile ge a re ke bone mosadi yola ka maragwana a sethunya ya ba gore mošemane 'aka Gabariele o le lesitše. Ge nkabe o bone lebelo le a tsogilego le go foša leswika ka lona le wena o be o tla kwešiša gore lehono gona Swele o kopane le bomahlwaadibona. Leswika la ntshe le mo hweditše molaleng gomme la mo lahla fase. Go laetša gore o be a ipheletše, Gabariele o ile go le foša a šala a thekesela a ba a retha fase ka sephoto tše o ka reng go bethilwe yena.

Swele o ile ge a ewa fase bjalo ka nonyana ya ba gore sethunya sela le sona se a kgokologa. O ile ge a re ke a tsoga ya ba moisa yola a bego a lebile ka sethokgweng o šetše a mmone kgale. Le gore o fihlile neng moo tiragalong ga go yo a mmonego. Ba no makala a tšhela moruti wa bona ka letswela la go fiša ebile a išitše maotwana godimo. Ya ba gore Gabariele le basadi bale ba šetše ba e tsene. Tšatši leo Swele a tla a bethwa ke mafšega. Go be go lla mphašane le kwaekwae fela, ba sa mo fe le nako ya go emelela. Le ge go le bjalo, ka moka ga bona ba be ba elelwa gore ge nka be e se leswika la Gabariele ba be ba ka se loke. Ba ile mola ba ekwa gore ga a sa kgona le go tsetla ba mo gogoiša ba mo lahla ka ntle ga tsela. Go tloga moo ba tšea sethunya sela gomme yo mongwe le yo mongwe a boela madulong a gagwe ka sefatanageng. Gabariele o ile a se ritšiša gore lerole la ntshe le felele ka ganong ga Swele. Ya ba gona ge ba mo tlogela a rapaletše moo.

(Letl. 104)

- 14.9 Go ya ka setsopolwa se, ke sehlare sa mohuta mang seo se filwego boGabariele? (1)
- 14.10 Na ke eng seo sa go tla sa namolela boGabariele dinaleng tša Swele? Hlaloša. (2)
- 14.11 Kgato ka kgato hlaloša gore go diregileng gore boGabariele ba tle ba ikhwetše ba gapaletšwa go ya ka sethokgweng. (3)
- 14.12 Na setsopolwa se se tšweletša thulano ya mohuta mang? Hlaloša. (1)
- 14.13 Sekaseka semelo sa Swele bjalo ka ge se tšweleditšwe mo setsopolweng se. (2)
- 14.14 Tšweletša maikutlo a gago malebana le ditiragalo tša setsopolwa se. (2)

[25]**PALOMOKA YA KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: PAPADI/TIRAGATŠO/TERAMA

Araba potšišo YE TELELE goba ya SETSOPOLWA. Ge o kgethile potšišo ye telele go KAROLO YA B, araba potšišo ya setsopolwa karolong ye. Botelele bja karabo ye telele e be mantšu a go se fete a 450.

POTŠIŠO YA 15: POTŠIŠO YE TELELE**NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Papalego ke kokwane ye bohlokwa ya papadi. Kgonthiša taba ye ka go sekaseka tiragatšo ye.

[25]**GOBA****POTŠIŠO YA 16: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA****NAGA GA DI ETELANE – MS Serudu**

Bala ditsopolwa tše ka šedi gore o tle o kgone go araba dipotšišo tša go di latela.

SETSOPOLWA SA A

(Ke bošego Hunadi le Mphaka ba bonala ba le ka malaong go lla lehlaka la nko. Mphaka o bonala a bilokana a bitšwa ke lentšu la mosadi.)

LENTŠU: Mphaka! Mphaka! Se ithobatše hlwaya tsebe!

MPHAKA: *(O a lora, o a bilokana, o a goragora, mola Hunadi yena a ile ka boroko)*
Hmmm!

LENTŠU: Ke a go botša ge o ka se tliše bana bao gae ka ba bona pele ke ikela go bomakgolokhukhu o ka se lokelwe ke selo!

MPHAKA: *(O a goelela)* Ijoo! Hunadi! *(O a robala)*

LENTŠU: O tla yebela le lefase ka moka ba go tlaiša. O se lebale mantšu ao a ka.

MPHAKA: *(O a phaphama o gotetša lebone)* Hmm, ka lahlega ruri. Hunadi! Hunadi!
(O a mo šišinya)

HUNADI: *(O a phaphama)* Ke eng? O reng o tšhumile lebone?

MPHAKA: O reng o ntesa ke goelela ka tsela ye?

HUNADI: O goelela le eng?

MPHAKA: Ke lorile toro ye e tšhošago.

HUNADI: *(O sa swerwe ke boroko)* Ke e bjang yeo e tšhošago?

MPHAKA: Ga ke sa tseba gabotse gore e reng.

HUNADI: Wa be wa tšwa dikudumela bjalo nke o be o nametšwe ke baloi. A re robale o tla tsoga o mpotša gosasa.

MPHAKA: *(O ikhurumetša ka dikobo a kgokgona)* Ai! Ka tla ka bona dilo.

HUNADI: Tlogela go balabala. Toro ke toro. Ke meriti ya bošego. Robala mogatšaka, o ikhutše.

[Letl.19–20]

- 16.1 Na ditaba tšeo di tšwelelago mo setsopolweng se di direga ka nako mang? Thekga karabo ya gago ka go tsopola go tšwa setsopolweng. (2)
- 16.2 Na Mphaka le Lentšu ba tswalana bjang? (2)
- 16.3 Ke mohuta ofe wa thulano wo o tšwelelago poledišanong ya Mphaka le lentšu? (2)
- 16.4 Go ya ka setšo, na o a dumela gore ditoro di a phethagala? Fahlela. (2)
- 16.5 Hlaloša maikutlo ao a bego a aparetše Mphaka nakong ya toro. Fahlela karabo ya gago. (2)

SETSOPOLWA SA B

(Letsheng la Mogadisho ditaba bjale di reteletše bafaladi.)

NTLHORE: Banna ba gešo, nna ke bona gore bao ba se go ba fiwa mangwalo a bodulo mo ba re tšwele motse. Le reng ka tšhišinyo ye?

LETSOTA: Ga e gona ya go feta le go phala yeo. Ba tla tšama ba kgopela magorong a mangwe. Ba bangwe ba tšeetše bana ba rena mešomo ba iketlile ba lebetše go boela ga gabobona.

OTŠE: Nna ke bona gore moisa yo le rego Mphaka o swanetše go re široga.

NTLHORE: O mo sola ge a etla kae?

OTŠE: Ke šetše ke kwele tša gagwe.

LETSOTA: Tšwa ka taba moisa tena!

OTŠE: Na lena le sepela le tswaletše mahlo le ditsebe? Go thwe o re yena a ka se tsoge a le ka fase ga ngwana yo a mo rutilego.

NTLHORE: O di tsopolelwa ke mang tšeo ka moka?

OTŠE: Ke tšhaba go bolela leina la motho; fela go tloga go le bjalo.

LETSOTA: O re hweditše. Nna ke thaba ge le kua ga gabo go thwe bjalo ke šebešebe. Re tla mo tlela ka maano.

NTLHORE: O bona nke o ka bolela le yena?

LETSOTA: E sego gore re tla mo phafoša?

NTLHORE: Maano a go mo tsatsela ke afe bjale?

OTŠE: Nna ke be ke re ge dikolo di batametše go tswalelwa a ngwalelwe lengwalo la gore re leboga diatla tša gagwe. Re ka se kgone go mo lefa gotee le yo a tlogo išago.

NTLHORE: Wo ke morero wa mmakgonthe. Ga go ka mo re ka se mo tanyego. Ke tla laela le Lekgotla la Yunibesithi gore le phethe bjalo.

OTŠE: Le tsebe gore ga se be a fetolwa malebana le kgopelo ya gagwe ya go ba modudi wa mo. O swanetše go tsebišwa pele a šupša tsela.

LETSOTA: Moo ke therešo. Go seng bjalo o tla re phala ka polelo.

NTLHORE: Le reng le bolela bjalo ka ge nke moisa yoo ke tau? Kgane le a mmoifa? Naga ye ke ya rena. Ge motho e le phure go rena o swanetše go re tšwela motse. Gape le mo a tšwago o be a šetše a tsenatsena ditaba tša naga yeo.

[Letl.98–99]

- 16.6 Na motho yo go lliwago ka yena setsopolweng se ke mang? (1)
- 16.7 Efa mabaka a mabedi ao a dirago gore bafaladi ba rakwe motseng wo. (2)
- 16.8 Hlaloša moya wo o fokago mo setsopolweng se. (2)
- 16.9 Go ya ka tsebo ya gago ya tiragatšo ye laetša tswalano gare ga poledišano ya setsopolweng le toro ya Mphaka. (2)
- 16.10 Akaretša sephetho seo se tšerwego ke Mphaka morago ga ditlamorago tša poledišano ya mo setsopolweng se. (2)
- 16.11 Na ditlamorago tša poledišano ye e bile dife? (2)
- 16.12 Ke magato afe ao o ka a tšeago ge o ka ikhwetša o le maemong a go swana le a Mphaka? (2)
- 16.13 Go ya ka setsopolwa se, na o bona e le tshwanelo gore bafaladi ba rakwe? Fahlela. (2)
- [25]

GOBA

POTŠIŠO YA 17: POTŠIŠO YE TELELE

LEHUFA – P Mothupi

Papalego ke kokwane ye bohlokwa ya papadi. Kgonthiša taba ye ka go sekaseka tiragatšo ye.

[25]

GOBA

POTŠIŠO YA 18: POTŠIŠO YA SETSOPOLWA**LEHUFA – P Mothupi**

Badišiša ditsopolwa tše ka tsinkelo gore o kgone go araba dipotsišo tše di di latelago.

SETSOPOLWA SA A

- MOOKI: Aowa, ka mahlo le nna ke a bona gore o tloga o le kaone. Ke go re motho yo wa gago o nyakile go go bolaya yee? E le gore se segolo le baka eng mohumagadi?
- LERATO: Sebakwa ga se gona Mooki. Monna wa ka ke motho wa lehufa kudu.
- MOOKI: O nyaka go mpotša gore ga se o dire selo seo se mo dirilego gore a befelwe?
- LERATO: Aowa, Mooki, ga go seo ke se dirilego sa go tšwa tseleng. Ke bolaelwa go ya dijong le morutiši wa ka yo a ilego a nthuta sekolong.
- MOOKI: O ra gore ga se wa dira tša bošilo le morutiši yoo?
- LERATO: Le go bolela le nna ka tša lerato ga se a ke a leka, Mooki. Le gona monna yo wa batho o na le mosadi le motse wa gagwe.
- MOOKI: Bjale monna wa gago yena o kwele ge go thweng ge a šala a go gobatša ka tsela ye? Gona o kwele ka mang gore o tšwa dijong le moruti yoo?
- LERATO: Le nna ga ke tsebe, Mooki. Mohlomongwe o kwele ka bommaleleme ba kua Tafelkop.
- MOOKI: Sekhukhuni se bonwa ke sebatladi, Mohumagadi. O gona yoo a go bonego gomme a yo go beša go monna wa gago.

[Letl. 3–4]

- 18.1 Na polelo ya Lerato e re utollela semelo sefe sa monna wa gagwe? Thekga karabo ya gago ka go tsopola go tšwa setsopolweng. (2)
- 18.2 Tšweletša moya wo o fokago mo setsopolweng se. (1)
- 18.3 Efa mohuta wa thulano yeo e bilego gona pele ga ge Lerato a etla bookelong? Fahlela. (2)
- 18.4 Ka dintlha tše pedi laetša ka mo setsopolwa se se nyalanago le morero wa tiragatšo ye ka gona. (2)
- 18.5 Molaotheo wa naga o reng mabapi le seo se hlagetšego Lerato? (2)
- 18.6 Na mooki o šupa eng ge a re sekhukhuni se bonwa ke sebatladi. (2)
- 18.7 Tikologo ye e dirišitšwego mo e tswalana bjang le baanegwa ba, Mooki le Lerato. (2)
- 18.8 Na o bona tiragalo ye e tšwelelago mo setsopolweng e ka bapalega sefaleng? Thekga karabo ya gago (2)

SETSOPOLWA SA B

LERATO: (*O itshwere lehlaya ebile o bolela a nnoši*) Ke gore mathata a ka le monna yo a tlo rarologa ge go tšile eng? Ke re ke leka go boledišana le yena eupša go no swana le ge ke tšhela leswika ka meetse. A ke tlo fetša ke dirile eng gona mo? A ke laetše Ntshepe gore ke a mo rata? (*O a lla*) Bokaone bjona bo ka se be gona mo. (*O phumola mamina*) Ke swanetše go ya kerekeng lehono. Mohlomongwe ge nka ya ke tlo ikwa ke imologile moyeng. (*O lebelela sešupanako sa letsogo*) E šetše e le seripagare go tšwa go iri ya senyane. Etse kereke e tsena ka iri ya lesome? A ke itokišetše go tloga. Pele ke sepela ke tlo ngwala lengwalwana la go tsebiša Radithekisi gore ke ile kae. Ke a tseba gore ge nka se mo tsebiše o tlo tla a mpolotša go fihla mapanta a gagwe a kgaoga. (*O a ngwala ebile o le bea godimo ga tafolana ya disofa*) Aga, ke feditše bjale! (*O a tšwa. Radithekisi o šala a fihla*)

[Letla.57]

18. 9 Efa tswalano gare ga Lerato le Radithekisi. (1)
- 18.10 Ke sephetho sefe seo se tšerwego ke Radithekisi ka morago ga go hwetša lengwalwana? (2)
- 18.11 Akaretša seo se tšweleditšwego ke setsopolwa se. (2)
- 18.12 Na ke mohuta ofe wa thulano wo o tšwelelago polelonošing ya Lerato? Fahlela karabo ya gago. (3)
- 18.13 Go ya ka tsebo ya gago ya papadi ye, pheletšo ya Lerato le Radithekisi e bile efe? (2)

[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 25
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80